

METIUSGRACHT 7

Algemeen

Aan de noordoostzijde van de Metiusgracht gelegen herenhuis uit 1897 dat samen met de panden Metiusgracht 6, 8, 9 en 10 een blok van vijf herenhuizen vormt. De vijf woningen werden gelijktijdig gebouwd in neorenaissancestijl naar ontwerp van de Alkmaarse architect Klaas Bakker Dzn. (Noordschermer 1853 - Alkmaar 1930). In tegenstelling tot de achtergevels heeft hij de vijf voorgevels verschillend uitgewerkt en laten verspringen (de nrs. 7 en 9 liggen enigszins terug) waardoor een gevarieerde gevelwand is ontstaan. De huizen kregen namen van beroemde 17de-eeuwse landgenoten: “Johan de Wit” (6), “Hugo de Groot” (7), “Vondel” (8), “Rembrandt” (9) en “De Ruyter” (10). Blijkens een bewaard gebleven manuscript van architect Bakker zijn deze namen in juli 1897 opgegeven door Cornelis Schipper die de vijf huizen liet bouwen.¹ Op 3 maart 1897 vroeg Schipper, koek- en banketbakker aan de Laar nr. 57, vergunning aan B&W voor de bouw van de vijf herenhuizen (secretariearchief van de gemeente Alkmaar 1816-1919, inv.nr. 541, ingekomen stuk 231). De bij de aanvraag ingediende ontwerptekening is gedateerd 18 februari 1897. Uit de tekening blijkt onder meer dat de souterrains van de vijf huizen bestemd waren als keuken met achterliggende kelder en mangelkamer. Op 31 maart 1897 diende Schipper, omdat hij inmiddels ook eigenaar was geworden van de naastgelegen tuin/boomkwekerij van C. Smit, een verzoek in om de panden vijf meter uit de rooilijn en zes meter westelijker te mogen bouwen “ (...) zullende het opvallende terrein [Metiusgracht 5, JvdL] met een welvoegelijk ijzeren hek van den gemeentegrond afscheiden” (secretariearchief van de gemeente Alkmaar 1816-1919, inv.nr. 541a, ingekomen stuk 356). Gemeentearchitect Gerrit Looman adviseerde hierover op 1 april 1897 positief aan het college. Uit het genoemde manuscript en de vergunningaanvraag van 3 maart blijkt dat de bouw voor f 21.500,- uitgevoerd werd door de Utrechtse aannemer Cornelis van 't Hullenaar. Op 21 november 1897 ontving Bakker voor zijn werkzaamheden f 1075,- (vijf procent van de aanneemsom). Metiusgracht 7 wordt op de begane grond door een steeg gescheiden van het buurpand Metiusgracht 8. Uit het bouwdoossier blijkt dat Metiusgracht 7 in 1935 voor f 12,- per week verhuurd werd. Twee jaar eerder had de toenmalige eigenaresse, de weduwe J. Kuilman-Alblas in het toilet rechtsachter een waterspoeling laten aanbrengen die uitmondde in een beerput in de achtertuin (uitvoering: R.K. Koppens & Zoon). De voorgevel is in 1997 opnieuw gevoegd en voorzien van nieuwe ramen met behoud van de bestaande kozijnen. Het hek rond de voortuin is naar de bestaande vorm vernieuwd.

Beschrijving

Op rechthoekig grondplan gebouwd herenhuis met een souterrain, twee bouwlagen en een mansardedak dat zich uitstrekt over het gehele blok en gedekt is met gesmoorde tuiles du nord. De buitengevels zijn opgetrokken in rode machinale waalsteen in kruisverband met snijvoeg. In de voorgevel is daarnaast ter verfraaiing rode verblendsteen toegepast in de ontlastingsbogen en zandsteen voor onder meer de aanzet- en sluitstenen van de ontlastingsbogen en voor de lekdorpels op de parterre en de eerste verdieping. De plint van de voorgevel is evenals de lekdorpels ter hoogte van het souterrain uitgevoerd in hardsteen. De vensters en deuren zijn van hout.

De voorgevel (ZW) is uitgevoerd als lijstgevel en heeft ter hoogte van het souterrain twee liggende stolpramen met een hardstenen lekdorpel en een hanenkam waarin sluit- en aanzetstenen van zandsteen. Rechts leidt een vijf treden tellende rechte steektrap van hardsteen naar de portiek op de begane grond. De trap wordt geflankeerd door smeedijzeren

¹ *Aanteekeningen van K. Bakker Dz* (een kopie hiervan bevindt zich in de bibliotheek van het Bureau Monumentenzorg en Archeologie Gemeente Alkmaar), p. 108.

traphekken met krulmotieven en onderaan een balustervormige gietijzeren paal bekroond door een pijnappel. Links bevindt zich een (oorspronkelijk vermoedelijk open) rondboogdoorgang waarin een opgeklampte deur van vellingdelen naar de achterliggende steeg. De rondboog boven de doorgang wordt in het midden verfraaid door rode verblendsteen. De parterre telt twee schuifvensters die ter hoogte van de wisseldorpel geflankeerd worden door zandstenen sierblokken en evenals de portiek rechts ontlast worden door een getoogde strek met aanzet- en sluitstenen van zandsteen. De drie sluitstenen zijn verfraaid met een diamantkop; de boogvullingen bestaan uit gele en witte tegeltjes in schaakbordpatroon. Lager heeft de portiek in het gevelvlak een zandstenen ligger op dito kwartrond geprofileerde consoles. De portiekmuren zijn onderaan uitgevoerd in rode machinale waalsteen en daarboven opgetrokken in rode verblendsteen waalformaat afgewisseld met zes contrasterende banden van gele verblendsteen waalformaat. Het deurkozijn heeft een bovenlicht (de voordeur zelf dateert uit XXc). In het verlengde van de geprofileerde zandstenen lekdorpijls onder de parterrevensters bevindt zich een zandstenen band. De eerste verdieping heeft rechts van het midden een dubbele glasdeur met bovenlicht en ter weerszijden een (voormalige schuif)venster met bovenlicht en lekdorpel als op de begane grond. De drie muuropeningen worden geflankeerd door zandstenen sierblokken ter hoogte van de vroegere wisseldorpijls en ontlast door een segmentboog met zandstenen sluit- en aanzetstenen en een boogvulling van gele en rode tegeltjes in schaakbordpatroon. De dubbele deur opent naar een op twee houten voluutconsoles rustend balkon met een eveneens in hout uitgevoerde lage balustrade. De eerste verdieping wordt bovenaan beëindigd door een hoofdgestel waarvan de kroonlijst ondersteund wordt door vier consoles. Hierboven bevindt zich rechts van het midden een gemetselde dakkapel in neorenaissancestijl waarin een zoldervenster onder een strek met sluit- en aanzetstenen van zandsteen en waarboven een uitkragende metsellaag van rode verblendsteen. De dakkapel wordt geflankeerd door lage kwartronde wangen van zandsteen met waaiermotief en bekroond door een eveneens zandstenen driehoekig fronton waarop een ornament met vierzijdige sierbol. Op het bovenste dakvlak van het voorschild staat links een gepleisterde rechthoekige schoorsteen.

De linkerzijgevel (NW) grenst aan een met gele ijsselsteentjes bestrate steeg die vanaf de verdiepingvloer overdekt is (het gedeelte boven de steeg behoort, anders dan de voorgevel suggereert bij Metiusgracht 8). Ter hoogte van de parterrevloer is de linkerzijgevel voorzien van schootankers. Onderaan heeft de gevel een gepleisterde plint en in het midden een klein venster beveiligd door twee diefijzers.

De rechterzijgevel (ZO) wordt door het buurpand aan het oog onttrokken.

De achtergevel (NO) is ter hoogte van het souterrain gepleisterd en voorzien van een raampje linksboven, een vernieuwde deur rechts hiervan, en een liggend venster dat door een middenstijl in tweeën gedeeld wordt. De parterre is over de volle breedte uitgebouwd onder een lessenaardak gedekt met gesmoorde tuiles du nord. In dit dak bevindt zich rechts van het midden een dakraam van draadglas. Het linker gedeelte van de parterre-uitbouw is gemetseld in halfsteens verband en voorzien van een wc-raam (thans uitzetraam) waaronder een dichtgezette muuropening waardoor vóór 1933 de poepton werd gelegegd. Rechts van de wc is de parterre-uitbouw uitgevoerd in stijl- en regelwerk en voorzien van gekoppelde ramen ter weerszijden van een (oorspronkelijk vermoedelijk dubbele) glasdeur waarop een rechte houten trap aansluit. De rechterzijgevel van de parterre-uitbouw is gemetseld in rode machinale waalsteen in halfsteens verband met snijvoeg. Ter hoogte van de eerste verdieping heeft de achtergevel rechts een negenruits schuifvenster en links een gewijzigd venster (oorspronkelijk met zesruits schuifraam). De eerste verdieping wordt beëindigd door een houten bakgoot op geprofileerde klossen. Op het bovenste dakvlak van het achterschild staat rechtsonder een forse rechthoekige schoorsteen van rode machinale waalsteen waarop zes kleine schoorsteenpijpen van gres.

Motivering

Het pand Metiusgracht 7 is van algemeen belang wegens architectuur- en cultuurhistorische waarde als grotendeels gaaf bewaard gebleven herenhuis uit het einde van de 19de eeuw opgetrokken in neorenaissancestijl. Ook heeft het pand stedenbouwkundige waarde als onderdeel van de gaaf bewaarde noordoostelijke gevelwand van de Metiusgracht. Het pand is tevens van belang als werk van de Alkmaarse architect K. Bakker Dzn.